

No, bez obzira na ove nedorečenosti i problematičnosti, promišljanja Petera Sloterdijka zavrjeđuju veliku pozornost i upozorenje. Ako išta drugo, barem ćemo biti pozorniji na neslobodu stresa, a možda budemo potaknuti da više tragamo za slobodom onkraj stresa. Sloboda u vjeri? Zašto ne?

Ivica Raguz

Nela Veronika Gašpar

Teološki govor o Duhu Božjem.

Od vječnosti do čovječnosti

– KS, Zagreb, 2012., 212 str.

Duh Sveti još je uvijek zaboravljena stvarnost u Crkvi i u teologiji. Možda tako i mora biti, možda je to neka vrsta »lukavosti«¹ Duha Svetoga da se ne nameće, da samoga sebe učini zaboravljenim, jer on najbolje djeluje kad ga se ne vidi, kad je neprimjetan, kad nas »uvodi u istinu«² Isusa Krista. On je »ljubav razlivena u našim srcima«³ (Rm 5,5), a nije li svojstvo ljubavi da se ne nameće, da bude nezatna. To je sve točno. Vjerojatno Duh Sveti tako i »mora«⁴ djelovati. Ali nije na nama da zaboravljamo Duha Svetoga. Mi smo pozvani da imamo »oči ljubavi«, da primjećujemo njegovo djelovanje, da se njemu otvaramo i da ga u teologiji uvijek iznova posvjećujemo. Nažalost, teologija još uvijek ne pokazuje nekakav velik interes za Duha Svetoga. Taj deficit pneumatologije u modernoj teologiji posebno je očit u hrvatskoj teologiji. Osim

studije dogmatičara i isusovca Alfreda Schneidera i nekih sporadičnih članaka, u hrvatskoj teologiji Duh Sveti već je dugo u egzilu. Stoga je pravo osvježenje netom objavljeno djelo o Duhu Svetomu riječke dogmatičarke s. Nele Veronike Gašpar.

Studija obuhvaća šest poglavlja s dodatkom. Prvo i drugo poglavlje pružaju iscrpan prikaz biblijskoga poimanja Duha Božjega i Duha Svetoga. Treće poglavlje analizira dvije najvažnije pneumatologije antičkoga razdoblja, Atanazija i Bazilija Velikoga. Donosi se njihova rasprava s pneumatomasiima, a posebice dolazi do izražaja i kod jednoga i kod drugoga teologa ideja pobožanstvenjenja. Poglavlje završava prikazom Carigradskoga sabora 381. godine. Posebno je važno četvrto poglavlje, ukoliko se razmatra nad uvijek aktualnim ekumenskim pitanjem dodatka »filioque«. Dobivamo uvid u Augustinovo shvaćanje »filioque«⁵ (»ab utroque«⁶) koje će ostaviti dubok trag na zapadnu pneumatologiju, kao i u razlike u pristupu Duhu Svetomu na Zapadu i na Istoku. Zadnji ulomak posvećen je sadašnjim ekumenskim promišljanjima o dijalogu Istoka i Zapada. Autorica je možda mogla tomu zadnjem ulomku pristupiti iscrpnije, posebice zbog toga što je ta rasprava vrlo važna za razumijevanje Duha Svetoga.

Peto je poglavlje od posebne važnosti jer progovara o danas, posebice u Hrvatskoj, gorućoj temi »karizmatiskih«, crkvenih pokreta. Crkveni se pokreti vrjednuju kao uvijek novo događanje

»izljeva Duha Svetoga«. Ističe se kako su karizme konstitutivni elementi same Crkve, kojima se Crkva uvijek iznova treba otvarati, one su »spasonosni imperativi« za Crkvu (K. Rahner). Tim bi se poglavljem trebali pozabaviti bilo predstavnici crkvene institucije, bilo pripadnici novih crkvenih pokreta. Šesto poglavlje obrazlaže danas u teologiji zaboravljenu temu uloge Duha Svetoga u Kristovu krštenju i utjelovljenju. Na jednom mjestu Gašpar tvrdi da se »u krštenju dogodilo nešto što je izmijenilo tijek Isusova života. Bio je to čas kada je Isus prihvatio svoj poziv.« (str. 143.) Treba reći da sustavna teologija izbjegava govor o Kristovu »pozivu« jer se Isus razlikuje od ostalih starozavjetnih osoba, napose proroka koji su uvijek pozvani. Isus nigdje nije pozvan, a niti se scena krštenja može shvatiti kao »poziv«, nego kao očitovanje onoga što Isus već jest, a to je »Sin Ljubljeni«. Na to misli zapravo i sama autorica kada navodi misli Raniera Cantalamesse da se u krštenju radi »o jednoj funkcionalnoj novini, tj. novini poslanja, a ne o metafizičkoj, tj. novini duboke stvarnosti osobe«. (str. 144.) Dakle, bilo bi svakako prikladnije izbjegavati pojam »poziva« i radije koristiti pojam »poslanja«. Knjiga završava »dodatkom«, odnosno razmatranjima o Duhu Svetom u kontekstu današnjega doba. Posebno je vrijedno spomena autoričino oživljavanje kategorije »pobožanstvenjenja«. (str. 180.-185.)

Sve u svemu, pneumatologija s. Nele Veronike Gašpar predstavlja uvod u

teologiju Duha Svetoga. Osim toga, donosi opsežan popis najvažnije i najnovije literature o Duhu Svetomu. Stoga je možemo preporučiti svima onima koji se žele ozbiljnije pozabaviti »Zaboravljenim«. Vjerujemo da će ova studija potaknuti na novo istraživanje pneumatologije u hrvatskoj teologiji. Tu mislimo posebice na teološko promišljanje odnosa Duha i duhovnosti (što je istinska kršćanska duhovnost?), opsežan prikaz pneumatologija u novijoj katoličkoj, protestantskoj i pravoslavnoj teologiji kao i na mnoge druge teme. Zaključit ćemo ovaj prikaz lijepim mislima autorice, mislima koje sažimaju ovo vrijedno djelo, ali i temeljno svojstvo Duha Svetoga: »Od povijesti do vječnosti, od konačnog do beskonačnog, od samoće do zajedništva, od zemlje do neba, od ljudskog do božanskog«. (str. 189.)

Ivica Raguz

Klaus Berger

Priesterweihe auch für Frauen?

– Aschendorff, Münster, 2012., 222 str.

Katolička crkva često se smatra zaostalom i nazadnom, a jedan je od razloga tomu i zabrana svećeničkoga ređenja za žene. Ako igdje, tako tvrde dežurni kritičari Crkve, tada se u ovom pitanju očituje patrijarhalizam, primitivizam Katoličke crkve, pripadnost prošlim vremenima koji nemaju ništa zajednič-